

Дмитро Іванович Блохінцев (до 100-річчя від дня народження)

100 років тому, 11 січня 1908 р., у Москві народився відомий російський фізик-теоретик, член-кореспондент АН УРСР (1939) і АН СРСР (1958) Дмитро Іванович Блохінцев. Закінчивши 1930 р. Московський університет, він працював у ньому (з 1936 р.— професор, завідувач кафедри), в 1935—1947 рр.— також у Фізичному інституті АН СРСР. В 1947 р. став директором Науково-дослідної лабораторії в Обнінську під Москвою, на базі якої було створено Фізико-енергетичний інститут, в 1950—1956 рр.— його директор. В 1950—1956 рр. був директором Об'єднаного інституту ядерних досліджень у Дубні, а з 1965 р. директором його лабораторії теоретичної фізики. Помер 27 січня 1979 р.

Наукові праці Д.І. Блохінцева присвячено теорії твердого тіла, фізиці напівпровідників, оптиці, акустиці, квантовій механіці та квантовій електродинаміці, ядерній фізиці, теорії ядерних реакторів, квантовій теорії поля, фізиці елементарних частинок, філософським

питанням фізики. Він пояснив фосфоресценцію твердих тіл на основі квантової теорії, ефект випрямлення електричного струму на межі двох напівпровідників. В 1944 р. Дмитро Іванович побудував теорію звукових явищ у рухомих і неоднорідних середовищах, отримав рівняння акустики загального вигляду. Він виконав одну з перших праць із нелінійної оптики, зокрема, розробив теорію ефекту Штарка в сильному змінному полі, дослідив нелінійні ефекти.

Д.І. Блохінцев багато зробив для розвитку атомної науки і техніки в Радянському Союзі. Він керував проектуванням та спорудженням першої атомної електростанції, розробив ефективні методи розрахунку реакторів на повільних, проміжних і теплових нейтронах. Спільно з О.І. Лейпунським здійснював наукове керівництво розробкою ідеології та проекту першого в Європі реактора на швидких нейтронах із рідкіметалічним теплоносієм.

Д.І. Блохінцев висунув ідею (1955) і побудував імпульсні швидкі реактори ІБР-1 (1960) і ІБР-2 (1981).

З 1956 р. його наукові інтереси зосередилися на фізиці елементарних частинок. Зокрема дослідження стосувалися структури елементарних частинок, межі застосування квантової електродинаміки, взаємодії частинок високих енергій, нелокальної теорії поля, проблем, пов'язаних з поняттям простору і часу в мікросвіті. Ще 1938 р. він передбачив «лембовський зсув». Дмитро Іванович запропонував ідеї про флуктуації густини ядерної речовини (1957), квантові стохастичні простори, існування кількох вакуумів і спонтанного переходу між ними, вказав на існування унітарної границі.

Нагороджений низкою державних нагород, член ряду академій і наукових товариств, зокрема в 1966—1969 рр. був президентом Міжнародного союзу чистої і прикладної фізики.